

Список літератури

1. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.dcz.gov.ua/control/uk/publish/article;jsessionid=60BA5BBC13E9E384D756977FAD8E471B?art_id=215764&cat_id=4713800>.
2. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.professiya.com.ua/news/samve_nevostrebovannye_professii_v_ukraine/2011-09-26-16>.
3. Кравченко В. Л. Молодіжний сегмент ринку праці: новітні тенденції та перспективи розвитку в Україні / В. Л. Кравченко // Регіональні аспекти розвитку і розміщення продуктивних сил в Україні. – 2007. – Вип. 5. – С. 197–203.
4. Корчун М. О. Ситуація на ринку праці України та його молодіжному сегменті / М. О. Корчун // Науковий вісник НЛТУ України. – 2010. – Вип. 20.7. – С. 96–103.
5. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <<http://www.osvita.org.ua>>.

Отримано 30.10.2012. ХДУХТ, Харків.

© Н.І. Єсінова, Ю.В. Звягіна, 2012.

УДК 658.821.003.12

Т.В. Андросова, канд. екон. наук, проф.

Л.О. Чернишова, канд. екон. наук, доц.

В.О. Козуб, ст. викл.

МЕТОДИКА ОЦІНКИ МІЖНАРОДНОЇ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ ПІДПРИЄМСТВ

Досліджено сутність міжнародної конкурентоспроможності підприємства. Проведено аналіз методів її оцінки, сформовано завдання й базові положення механізму визначення рівня міжнародної конкурентоспроможності підприємства. Розроблено заходи з формування міжнародних конкурентних переваг підприємства.

Исследована сущность международной конкурентоспособности предприятия. Проведен анализ методов ее оценки, сформированы задачи и базовые положения механизма определения уровня международной конкурентоспособности предприятия. Разработаны мероприятия по формированию международных конкурентных преимуществ предприятия.

The article examines the nature of the international competitiveness of enterprises. The analysis methods of assessment, formed the task and the basic provisions of the mechanism determining the level of international competitiveness. The measures of the formation of international competitive advantage.

Постановка проблеми у загальному вигляді. Серед нагальних проблем розвитку підприємств однією із найбільш актуальних є створення адаптованої до сучасних умов господарювання системи управління міжнародною конкурентоспроможністю.

Динамічність та складність зовнішнього оточення сучасних підприємств, кризові прояви в економіці країни та світу, стагнація на ринках, зростання вимог споживачів – усі ці та інші явища мають двобічний прояв. З одного боку, вони є негативними, оскільки ускладнюють здійснення підприємницької діяльності, з іншого – ці чинники є стимулами для розвитку окремих підприємств, оскільки в умовах ринкової економіки саме ступінь задоволення потреб споживача результатами діяльності суб'єкта підприємництва має вагомий вплив. Тому на світовому ринку виживають фірми, що мають вагомий конкурентний статус та високий рівень конкурентоспроможності. Забезпечення останнього може гарантувати довготривале та результативне функціонування за умов динамічності та випадковості чинників зовнішнього середовища суб'єкта господарювання. З огляду на це, на перший план виступає проблема удосконалення методичного апарату оцінювання конкурентних позицій суб'єктів господарювання на міжнародному ринку.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Дослідженню питань оцінки конкурентоспроможності та конкурентного статусу підприємства присвятили свої праці багато науковців, як вітчизняних, так і зарубіжних.

Першими ґрунтовними працями у сфері конкуренції були розробки таких відомих закордонних теоретиків та практиків як: І. Ансоффа, Б. Карлоффа, Ф. Котлера, Ж.-Ж. Ламбена, М. Портера, А. Томпсона, А. Стрікланда, Ф. Хайєка та ін., у яких чітко визначено поняття конкуренції, її моделі, концепції, методологія управління конкурентними перевагами. Серед українських та російських учених можна назвати таких, як Г. Азоев, Л. Балабанова, І. Багієв, А. Градов, І. Должанський, Т. Загорна, Н. Задорожна, О. Зозульова, Ю. Іванов, В. Павлова, Л. Піддубна, В. Рєпіна, Ю. Юданов, Р. Фатхутдінов і ін., які розглядали питання оцінки конкурентоспроможності підприємств на національному та міжнародному ринках.

Проте аналіз наукової літератури показав недостатню опрацьованість теоретичних і методичних питань оцінювання міжнародної конкурентоспроможності підприємств. Разом із тим кількісна оцінка конкурентних позицій є обов'язковим елементом системи управління будь-якого господарюючого суб'єкта. Без такої інформації всі заходи для підвищення міжнародної

конкурентоспроможності, які плануються підприємством, залишаються неефективними, оскільки відсутня об'єктивна основа, що дозволяє робити висновки про стан і динаміку зміни об'єкта.

Метою та завданням статті є формування базових положень щодо механізму оцінки міжнародної конкурентоспроможності підприємства та розробка заходів з підвищення її рівня.

Виклад основного матеріалу дослідження. У сучасних умовах основним критерієм успішності діяльності суб'єктів господарювання на світовому ринку є рівень їх міжнародної конкурентоспроможності.

Міжнародна конкурентоспроможність підприємства – це характеристика підприємства, яка є формою прояву ступеня реалізації його потенційної спроможності формувати, утримувати та використовувати стійкі конкурентні переваги на міжнародному ринку, які відображаються його конкурентним потенціалом. Останній характеризує можливість фірми формувати й утримувати конкурентні переваги на основі наявних ресурсів та здатностей. Ступінь реалізації конкурентного потенціалу підприємства визначається тим, наскільки вдало, з точки зору досягнення конкретної мети, воно комбінує ресурси, створюючи конкурентні переваги. Тобто максимальний рівень міжнародної конкурентоспроможності означає не «краще, ніж у конкурентів», а «найбільше (найкраще), на що здатне підприємство». Поняття «міжнародна конкурентоспроможність» стосується не підприємства, як окремої юридичної особи, а його господарської діяльності, оскільки створюється суто у межах процесу господарювання.

Узагальнюючим проявом поточного рівня міжнародної конкурентоспроможності та конкурентних переваг є конкурентний статус, який І. Ансофф трактує як позицію фірми в конкуренції та своєрідний вимірник положення фірми на міжнародному ринку [1]. Близьким до поняття конкурентного статусу можна назвати ще одне – конкурентний потенціал. Проте, на наш погляд, потенціал визначається як потенційні, незадіяні можливості підприємства, тоді як конкурентний статус відображає фактичний стан діяльності [1-3].

Методологічний аспект даного дослідження потребує також уточнення понятійного апарату щодо застосування термінів «оцінка», «аналіз» відносно процесу ідентифікації рівня міжнародної конкурентоспроможності підприємства. У сучасній науковій літературі присутній розгляд всіх цих процесів відносно конкурентоспроможності.

Оцінка визначається як наближене значення величини чи параметра, знайдене за експериментальними даними. Синонімічним до

поняття «оцінка» є «аналіз», який розглядається як «...спосіб, технологія, процедура аналітичного розчленування предмета дослідження на складові частини для його вивчення» [6]. Проте, незважаючи на схожість, ці дії мають і суттєві відмінності, а саме: аналіз дозволяє встановити причинно-наслідкові зв'язки явища, у той час як оцінка лише констатує стан об'єкта дослідження.

Проблема методології оцінювання міжнародної конкурентоспроможності підприємства є багатоаспектною, але первинним є питання щодо мети та завдань дослідження. Сутність мети впливає з визначення поняття «оцінка міжнародної конкурентоспроможності» і полягає в ідентифікації позицій підприємства у конкурентному середовищі. Завданнями оцінки є таке:

- вивчення властивостей та стану підсистем підприємства й умов його зовнішнього оточення, які є ключовими у забезпеченні успішної діяльності підприємства на ринку;
- комплексне обґрунтування конкурентної стратегії та політики поведінки підприємства на внутрішніх і зовнішніх товарних ринках;
- встановлення орієнтирів для контролю та регулювання результативності економічної системи;
- визначення потенційних можливостей підприємства та передумов щодо підвищення рівня його міжнародної конкурентоспроможності [4].

Особливість оцінки міжнародної конкурентоспроможності підприємств полягає у необхідності поєднання інформації, яка надходить із зовнішнього та внутрішнього середовища. Зовнішнє оточення характеризується складністю (яка проявляється у множинності чинників) та нестабільністю. Внутрішнє середовище підприємства також є варіативним, оскільки сприймає та реагує на зміни зовнішнього. Отже, у разі оцінки міжнародної конкурентоспроможності виокремлюються два типи інформаційних потоків: внутрішній і зовнішній, які необхідно інтегрувати у комплексну оцінку та визначити конкурентний статус підприємства.

Здійснюючи дослідження рівня міжнародної конкурентоспроможності підприємства, необхідно детально оцінити її складові та мати відповідне інформаційне забезпечення (рис. 1).

За результатами отриманої інформації застосовуються різні методи оцінки міжнародної конкурентоспроможності підприємства [5]. Можливість застосування того чи іншого методу проаналізована нами на основі теоретичних досліджень та наведена у таблиці.

Стан кон'юнктури ринків збуту

- усталеність, циклічність і динаміка розвитку ринку (середні показники кон'юнктури, моделі сезонності та циклічності розвитку);
- ринкова пропозиція (обсяг, структура, динаміка, еластичність);
- ринковий попит (обсяг, структура, динаміка, еластичність);
- пропорційність ризику;
- ділова активність і комерційний

Вплив чинників зовнішнього середовища непрямого впливу

- історико-географічні чинники;
- демографічні та соціокультурні тенденції;
- загальноекономічні тенденції на макrorівні;
- науково-інноваційна активність у галузі;
- чинники державної політики та успішного розвитку.

**Рисунок 1 – Інформаційне забезпечення оцінної моделі міжнародної
конкурентоспроможності підприємства**
Таблиця – Аналіз методів оцінки
міжнародної конкурентоспроможності підприємств

Метод	Можливість застосування
Графічний	«+» – простота та наочність методу дозволяють оцінити положення підприємства за окремим показником (характеристикою) відносно конкурентів; «-» – застосування значної кількості характеристик щодо оцінки рівня міжнародної конкурентоспроможності підприємств може нівелювати його наочність
Матричний	«+» – дозволяє визначити конкурентну позицію підприємства на ринку відносно інших учасників та спрямовує у виборі відповідної стратегії поведінки; «-» – конкурентоспроможність не може визначитися лише часткою ринку, що належить підприємству (матриця BCG), більш складні моделі потребують попереднього визначення конкурентної позиції або міжнародної конкурентоспроможності за відсутності узагальненої методики їх визначення
Метод, що базується на оцінюванні конкурентоспроможності продукції	«+» – його можна дотримуватись для оцінки міжнародної конкурентоспроможності підприємства, якщо успішність його діяльності ототожнюється з успішністю продукції, що ним випускається, на певних ринках; «-» – сучасні умови функціонування досліджуваних підприємств викликають необхідність оцінювання їх конкурентоспроможності за більшою кількістю характеристик
Метод, що базується на теорії ефективної конкуренції	«+» – оцінка певних видів діяльності підприємства, що відбивають рівень використання наявних ресурсів, та міжнародної конкурентоспроможності його продукції в комплексі дають уявлення про міжнародну конкурентоспроможність підприємства; «-» – зовсім не враховується вплив зовнішніх чинників міжнародної конкурентоспроможності, низка яких на сьогодні є визначальними
Метод, що базується на аналізі порівняльних переваг підприємств-конкурентів	«+» – вважається простим у використанні, більш конкурентоспроможним визнається підприємство з вищим рівнем за конкурентними перевагами, що розглядаються; «-» – окрім переваг підприємству необхідно оцінити й свої слабкі місця для визначення подальших дій. Динамізм зовнішнього середовища, активний розвиток інноваційних процесів, впровадження нових форм та методів управління призводять до неможливості одночасного врахування всіх переваг, бо вони можуть як з'являтися, так само й втрачати цей статус

**Рисунок 2 – Механізм оцінювання
міжнародної конкурентоспроможності підприємства**

Проведений аналіз свідчить про те, що за певних умов для оцінки міжнародної конкурентоспроможності підприємств може використовуватися кожен із зазначених методів. Проте сучасні особливості їх діяльності все ж вимагають включення до процесу оцінки тих характеристик, що їх відбиватимуть. Саме тому оцінка міжнародної конкурентоспроможності підприємства повинна здійснюватися на основі поєднання декількох методів. Враховуючи це, нами запропоновано механізм оцінювання міжнародної

конкурентоспроможності підприємства, послідовність якого схематично зображена на рис. 2.

Низький рівень міжнародної конкурентоспроможності підприємства передбачає впровадження певних заходів, спрямованих на його підвищення, а саме:

- здійснення маркетингових заходів за рахунок проведення виставок, рекламної компанії в пресі, досліджень попиту та пропозиції товарів на міжнародному ринку;
- поліпшення іміджу підприємства за рахунок застосування системи менеджменту;
- поліпшення умов праці під час впровадження нової технології, результатом чого є економічний ефект у вигляді річної економії витрат;
- підвищення кваліфікації працюючих;
- підвищення техніко-економічних і якісних параметрів продукції фірми з орієнтацією на вимоги споживачів;
- виявлення і забезпечення переваг продукції порівняно з його товарами-аналогами, які випускаються конкурентами, визначення можливих модифікацій продукту використання одержаних результатів у діяльності фірми;
- освоєння нової продукції, запропонованої на міжнародний ринок, яка повинна пройти перевірку на ступінь задоволення суспільних потреб;
- виявлення і використання цінових чинників підвищення міжнародної конкурентоспроможності продукції.

Висновки. Таким чином, запропонована нами методика оцінювання міжнародної конкурентоспроможності підприємства має необмежені можливості для вдосконалення і пристосування до конкретних вимог. Вона включає оптимальний перелік показників, які дозволяють об'єктивно вимірювати складові конкурентоспроможності підприємства, встановити динаміку і взаємозв'язок внутрішніх і зовнішніх інформаційних потоків. У той же час вона підвищує науково-теоретичну обґрунтованість прийняття рішень стосовно перспектив формування міжнародних конкурентних переваг підприємства і може бути корисною для подальшого вдосконалення організації його діяльності.

Список літератури

1. Ансофф И. Новая корпоративная стратегия : [пер. с англ.] / И. Ансофф, Э. Дж. Макконнел. – СПб. : ПитерКом, 1999. – 416 с.
2. Балабанова Л. В. Управление конкурентоспособностью предприятий на основе маркетинга : монографія / Л. В. Балабанова, А. В. Кривенко. – Донецк : ДонГУЭТ им. М. Туган-Барановского, 2004. – 147 с.
3. Воронкова А. Э. Стратегическое управление конкурентным потенциалом предприятия: диагностика и организация : монография / А. Э. Воронкова. – Луганск : Изд-во Восточнoукраинского нац. ун-та, 2000. – 315 с.
4. Мошнов В. А. Комплексная оценка конкурентоспособности предприятия [Электронный ресурс] / В. А. Мошнов. – Режим доступа : <http://www.cfin.ru/management/strategy/estimate_competitiveness.shtml>.
5. Петешова Т. А. Методичні підходи до оцінки рівня конкурентних переваг і конкурентоздатності підприємства / Т. А. Петешова // Економіка: проблеми теорії та практики : зб. наук. праць. – Вип. 261 : в 7 т. Т. IV. – Дніпропетровськ : ДНУ, 2010. – С. 908–918.
6. Шкарлет С. М. Методологічні аспекти та методичні принципи оцінки конкурентоспроможності сироробних підприємств / С. М. Шкарлет, Л. С. Ладонько, Т. І. Корж // Науковий вісник ЧДІЕУ. – 2011. – № 3 (11). – С. 153–161.

Отримано 30.10.2012. ХДУХТ, Харків.

© Т.В. Андросова, Л.О. Чернишова, В.О. Козуб, 2012.

УДК 334.722.8.009.12

О.П. Близнюк, канд. екон. наук

О.М. Іванюта

КОНКУРЕНТНІ ПЕРЕВАГИ ТА НЕДОЛІКИ АКЦІОНЕРНИХ ТОВАРИСТВ У СИСТЕМІ ОРГАНІЗАЦІЙНО-ПРАВОВИХ ФОРМ ГОСПОДАРЮВАННЯ

Проаналізовано конкурентні переваги та недоліки акціонерної форми господарювання, досліджено особливості формування та функціонування акціонерних товариств в Україні на сучасному етапі розвитку.

Проанализированы конкурентные преимущества и недостатки акционерной формы хозяйствования, исследованы особенности формирования и функционирования акционерных обществ в Украине на современном этапе развития.

The competitive edges and joint-stock formal defects of management are analysed, the features of forming and functioning of joint-stock companies are investigational in Ukraine on the modern stage of development.